

LAW

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.3.25>

**EUROPEJSKI MODEL WDRAŻANIA REGULACJI POZATARYFOWYCH:
PUNKT ORIENTACYJNY DLA UKRAINY W WARUNKACH
REFORMY SYSTEMU CELNEGO**

Oksana Boiko

*aspirantka Katedry Prawa Administracyjnego, Własności Intelektualnej i Dyscyplin Cywilnoprawnych
Kijowskiego Instytutu Własności Intelektualnej i Prawa Narodowego Uniwersytetu
„Odeska Akademia Prawnicza” (Kijów, Ukraina)
E-mail: pravnik.ok@gmail.com*

Viacheslav Tylchik

*doktor nauk prawnych, profesor, prorektor ds. pracy naukowej Kijowskiego Instytutu Własności
Intelektualnej i Prawa Narodowego Uniwersytetu „Odeska Akademia Prawnicza” (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0000-0001-5964-3439
E-mail: tilchikvv@ukr.net*

W artykule zbadano istotę modelu pozataryfowej regulacji handlu w UE. Okazało się, że europejski model pozataryfowej regulacji handlu charakteryzuje się pewnymi cechami, co tłumaczy się specyfiką wdrażania polityki celnej w UE. Ujawniono istnienie różnych podejść ustawodawcy europejskiego do określenia istoty regulacji pozataryfowych. Podano autorskie definicje pojęć „regulacja pozataryfowa” i „ograniczenia pozataryfowe” dla europejskiego modelu handlu. Zbadano i przeanalizowano kluczowe cechy mechanizmu regulacji pozataryfowych w UE, przedstawiono autorską listę takich cech. Ustalono, że pozataryfowa regulacja handlu w UE ma charakter ekonomiczno-prawny. Zbadano cechy standaryzacji produktów w UE jako procedury regulacyjnej. Zbadano mechanizm nadzoru celnego nad realizacją procesu regulacji pozataryfowej w UE i ustalono, że wymaga on dalszej poprawy.

Zaproponowano szereg środków mających na celu unowocześnienie krajowego modelu pozataryfowej regulacji handlu zagranicznego, biorąc pod uwagę dostępne doświadczenia europejskie.

Słowa kluczowe: europejski model regulacji pozataryfowej, ograniczenia pozataryfowe, cechy mechanizmu regulacji pozataryfowej, modernizacja krajowego modelu regulacji pozataryfowej.

**THE EUROPEAN MODEL OF NON-TARIFF REGULATION: A GUIDELINE FOR UKRAINE
AMIDST REFORMING THE CUSTOMS SYSTEM**

Oksana Boiko

*Postgraduate Student at the Department of Administrative Law, Intellectual Property and Civil Law
Disciplines, Kyiv Institute of Intellectual Property and Law of the National University
“Odesa Law Academy” (Kyiv, Ukraine)
E-mail: pravnik.ok@gmail.com*

Viacheslav Tylchik

*Doctor of Law, Professor, Vice Rector for Research of Kyiv Institute of Intellectual Property and Law of the
National University “Odesa Law Academy” (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0001-5964-3439
E-mail: tilchikvv@ukr.net*

The article examines the essence of the model of non-tariff regulation of trade in the EU. It was found that the European model of non-tariff trade regulation is characterized by certain features, which is explained by the specifics of the implementation of customs policy in the EU. The existence of different approaches of the European legislator to determining the essence of non-tariff regulation was revealed. The author's definitions of the concepts of "non-tariff regulation" and "non-tariff restrictions" for the European trade model are provided. The key features of the mechanism of non-tariff regulation in the EU were studied and analyzed, and the author's list of such features was provided. It was determined that non-tariff regulation of trade in the EU is characterized by an economic and legal nature. The peculiarities of product standardization in the EU as a regulatory procedure have been studied. The mechanism of customs supervision over the implementation of the process of non-tariff regulation in the EU was studied and it was determined that it needs further improvement.

A number of measures aimed at modernizing the national model of non-tariff regulation of foreign trade, considering the existing European experience, are proposed.

Key words: European model of non-tariff regulation, non-tariff restrictions, features of the mechanism of non-tariff regulation, modernization of the national model of non-tariff regulation.

ЄВРОПЕЙСЬКА МОДЕЛЬ ЗДІЙСНЕННЯ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ: ОРІЄНТИР ДЛЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ

Оксана Бойко

*аспірантка кафедри адміністративного права, інтелектуальної власності та цивільно-правових дисциплін Київського інституту інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія» (Київ, Україна)
E-mail: pravnik.ok@gmail.com*

В'ячеслав Тильчик

*доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Київського інституту інтелектуальної власності та права Національного університету «Одеська юридична академія»
(Київ, Україна)
ORCID ID: 0000-0001-5964-3439
E-mail: tilchikvv@ukr.net*

У статті досліджено сутність моделі нетарифного регулювання торгівлі в ЄС. З'ясовано, що для європейської моделі нетарифного регулювання торгівлі характерні певні особливості, що пояснюються специфікою здійснення митної політики в ЄС. Виявлено наявність різних підходів європейського законодавця до визначення сутності нетарифного регулювання. Надано авторські визначення понять «нетарифне регулювання» та «нетарифні обмеження» для європейської моделі торгівлі. Досліджено та проаналізовано ключові ознаки механізму нетарифного регулювання в ЄС, надано авторський перелік таких ознак. Визначено, що для нетарифного регулювання торгівлі в ЄС характерна економіко-правова природа. Досліджено особливості стандартизації продукції в ЄС як регуляторної процедури. Досліджено механізм митного нагляду за здійсненням процесу нетарифного регулювання в ЄС та визначено, що він потребує подальшого вдосконалення.

Запропоновано низку заходів, спрямованих на модернізацію національної моделі нетарифного регулювання ЗЕД, з врахуванням наявного європейського досвіду.

Ключові слова: європейська модель нетарифного регулювання, нетарифні обмеження, ознаки механізму нетарифного регулювання, модернізація національної моделі нетарифного регулювання.

Митна політика ЄС передбачає лібералізацію торгівлі, тобто, створення моделі торгівлі без бар'єрів в межах ЄС як митного Союзу (Гуцул, 2018: 49). Однак, у світі досі не вдалося створити модель зовнішньої торгівлі між митними союзами та третіми країнами без бар'єрів, в тому числі, прихованих. Нетарифне регулювання є комплексним процесом в галузі зовнішньої торгівлі, метою якого, насамперед, є захист інтересів вітчизняного товаровиробника, визначення пріоритетів у процесі формування політики держави в сфері здійснення торгівлі. Тому, законотворча робота щодо нетарифного регулювання в ЄС здійснюється постійно та відповідає викликам митної практики. Частка застосування нетарифних обмежень в ЄС є високою, в порівнянні з іншими митними об'єднаннями та третіми країнами, що перешкоджає потраплянню на спільний ринок неякісних товарів та забезпечує належний рівень захисту прав і інтересів товаровиробників і споживачів в ЄС.

Для України, яка перебуває на шляху реформування власної митної системи в умовах євроінтеграції, актуальним є вивчення особливостей здійснення нетарифного регулювання в ЄС, з метою модернізації національної моделі здійснення нетарифних заходів.

Питанню застосування нетарифних обмежень в торгівлі в світі, ЄС та Україні присвячено праці таких вчених: А. Мазура (щодо порівняння митного регулювання в Україні та ЄС) (Мазур, Мароха, Олійник, Омельченко, Полонський, Ропотан, 2005); О. Більської (щодо адаптації України до європейської моделі регулювання експортно-імпорتنих операцій) (Карпова, Більська, 2015); Т. Мельник, К. Пугачевської (щодо особливостей нетарифного регулювання в ЄС) (Мельник, Пугачевська, 2014); С. Шевчук (щодо впливу заходів нетарифного регулювання на зовнішню торгівлю) (Шевчук, 2019); С. Івашиної (щодо недоліків системи нетарифного регулювання в Україні та шляхів її удосконалення) (Івашина, Астапова, 2017); О. Гаманюка, С. Таран, М. Хорунжої, О. Шепотила, П. Яворського (щодо впливу нетарифних заходів на експорт України до ЄС), Movchan, Shepotylo, Vakhitov (щодо впливу нетарифних заходів на якість і вартість продукції), Beghin and Bureau, Popper at el (щодо класифікації та ознак нетарифних обмежень в ЄС), Mahé (щодо впливу нетарифних обмежень на світовий добробут), Кее (щодо співвідношення тарифних і нетарифних заходів, що застосовуються в зовнішній торгівлі в світі), Crivelli and Groschl (щодо застосування нетарифних обмежень у країнах, що розвиваються) (Гаманюк, Таран, Шепотило, Яворський, 2020); Bilal, Hoekman (щодо

тенденції до домінування європейської політики торгівлі в світі) (Bilal, Hoekman, 2019); Rocha, Tomimatsu e Negrão (щодо впливу технічних бар'єрів на господарську діяльність) (Rocha, Tomimatsu, Negrão, 2021) та багатьох інших вчених.

Попри численну кількість праць з питань нетарифного регулювання в ЄС як митному Союзі та Україні, європейська модель нетарифних обмежень та бар'єрів в торгівлі залишається фрагментарно дослідженою, до кінця не з'ясовано особливостей її функціонування, а також не визначено напрямків модернізації української моделі нетарифного регулювання на шляху до ЄС як митного Союзу.

Передумовою виникнення нетарифного регулювання як явища в Європі стало закріплення в 1947 році в документах ГАТТ режиму найбільшого сприяння, що з розвитком торгівлі зазнав змін, в тому числі, і щодо його юридичної конструкції (Кормич, Панфілова, Панфілов, 2015: 8). Перші комплексні дослідження правової природи механізму нетарифного регулювання торгівлі в ЄС здійснювалися ще наприкінці 1990-х років.

В європейській науці поняття «нетарифне регулювання» відсутнє, а досліджується поняття «нетарифні обмеження», зокрема, як негативна концепція, котра включає заходи, що не є імпорними тарифами, але можуть мати вплив на міжнародні торгові потоки (Beghin, Bureau, 2001: 108). Констатуємо, що ці заходи можуть бути використані в ЄС як захисні та дискримінаційні інструменти щодо імпорту через, насамперед, підвищення рівня дотримання технічних вимог для іноземних виробників. Нині основу митної політики в ЄС становлять нетарифні обмеження у формі нормативних заходів, таких як стандарти якості та технічні регламенти, у формі санітарних та фітосанітарних (англ. SPS) заходів та технічних бар'єрів в торгівлі (англ. TBT) (Sudesh Ratna, Huang, 2016: 3). Разом з тим в ЄС, до нетарифних обмежень в торгівлі належить, серед іншого, здійснення контролю за цінами (Deardorff, 1998: 10). Він запроваджується урядами держав-членів, з метою забезпечення базових потреб громадян за будь-якої економічної ситуації в окремих державах та Єврокомісією в межах ЄС як митного об'єднання (така практика існує також в Канаді, Японії, США).

Термін «нетарифне регулювання» закріплено в ч.1, розд.1, ст.4 Митного Кодексу ЄС (далі – МК ЄС). Під нетарифним регулюванням європейський законодавець розуміє заходи торгової політики, які є частиною загальної торгової політики, в формі правил ЄС, що регулюють міжнародну торгівлю товарами (Custom Code of the EU, 2013). Разом з тим, у деяких країнах ЄС, зокрема, в Франції, в національному законодавстві сутність нетарифного регулювання законодавцем не розкрито (Code des douanes, 2011).

Порядок застосування нетарифних заходів регламентується правилами нетарифного регулювання імпорту до ЄС, нормами торгового права ЄС, відповідними Регламентами Ради Міністрів ЄС та Європейської Комісії, нормами міжнародного «м'якого права», при цьому механізм нетарифного регулювання може зазнавати змін під впливом судової практики в митній сфері. Суб'єкти господарювання, що здійснюють свою діяльність в ЄС можуть захистити свої законні права та інтереси від неправомірних дій чи бездіяльності з боку митних органів в ЄС в судовому порядку.

Констатуємо, що в законодавстві ЄС з питань здійснення нетарифної політики натепер наявне лише визначення терміну «нетарифне регулювання», але не закріплено адміністративно-правових засад здійснення нетарифної політики в межах ЄС, окрім принципу добровільності в сфері стандартизації продукції, а порядок застосування нетарифних заходів регламентується одночасно положеннями різних правових актів, що ускладнює процес розуміння виробниками продукції з третіх країн та, в першу чергу, законодавцями цих країн специфіки здійснення нетарифної політики в ЄС.

Враховуючи наявність процесу гармонізації українського законодавства з законодавством ЄС, положення ч.1, розд.1, ст.4 МК ЄС та позицію європейських науковців щодо здійснення нетарифної політики, вважаємо за необхідне надати авторське визначення поняття «нетарифне регулювання торгівлі» за європейської моделі та авторське визначення поняття «нетарифні обмеження».

Нетарифне регулювання – це – певні правила здійснення обмежувальних заходів у сфері зовнішньої торгівлі, що застосовуються до товарів, послуг та інвестицій, що потрапляють на митну територію ЄС та виробляються в третіх країнах, чи походять з них.

Нетарифні обмеження в межах ЄС – це – комплекс економіко-правових заходів, що застосовуються урядами держав-членів ЄС як митного Союзу, з кінцевою метою запобігання порушенню та належного захисту як інтересів європейських товаровиробників, надавачів послуг та інвесторів, що здійснюють свою господарську діяльність на території кожної окремої держави-члена ЄС, так і державних митних інтересів кожної окремої держави-члена Союзу, чи митних інтересів ЄС як митного Союзу, з кінцевою метою досягнення економічного благополуччя кожної з держав-членів Союзу та ЄС в цілому.

Класифікацію нетарифних обмежень, що діє в ЄС, запозичено з СОТ. Відповідно до такої класифікації всі нетарифні обмеження поділяються на декілька груп, зокрема,

- Група А – санітарні та фітосанітарні вимоги (англ. Sanitary and Phytosanitary Standards, SPS)
- Група В – технічні бар'єри в торгівлі (англ. Technical Barriers to Trade, TBT)
- Група С – перевірки перед відвантаженням (англ. Pre-Shipment Inspections)
- Група D – захист умовної торгівлі (англ. Contingent Trade Protection)
- Група О – правила походження (англ. Rules of Origin) (Гаманюк, Таран, Хорунжа, Шепотило, Яворський, 2020: 23).

В законодавстві ЄС щодо технічних бар'єрів в торгівлі закріплено термін «регуляторні процедури». З 1989 року дотепер система технічного регулювання торгівлі в ЄС не зазнала істотних змін і таке регулювання здійснюється, відповідно до принципу добровільності (розроблено механізми дотримання

виробниками певних стандартів у процесі виробництва продукції, при цьому такі стандарти відповідають світовим стандартам якості продукції ISO 9000, що діють в межах СОТ) (Лучишин, Кравчук, Фролова, 2019: 10, 11). Порушення виробниками основних вимог щодо безпечності продукції автоматично обмежує доступ товару на спільний ринок. Перелік нетарифних обмежень в межах ЄС є ширшим за перелік, наданий в ст. 4 чинного Митного Кодексу України, зокрема, в ЄС активно використовуються упорядкований маркетинг (Італія), державні закупівлі (ФРН), ліцензування імпорту (Естонія), антидемпінгові/компенсаційні мита (Норвегія, Нідерланди), а також низка заходів торгівельної, фінансової, кредитної політики, що не застосовуються в Україні (наприклад, державні субсидії для виноробів) (Митний Кодекс України, 2012), (SMEDA, 2003: 11, 12), (Курило, 2013: 139).

В межах цього дослідження вважаємо за необхідне надати авторський перелік ознак нетарифних обмежень в ЄС.

Ознаками нетарифних обмежень за європейської моделі є такі:

- це – економіко – правові заходи, застосування яких в межах ЄС як митного Союзу прямо впливає на процес здійснення експортно-імпорتنних операцій та показники товарообігу між державами- членами ЄС та третіми країнами;

- застосування нетарифних обмежень не тільки до товарів, а й до послуг та інвестицій;

- наявність визначеного керівними органами ЄС як митного Союзу кола суб'єктів, уповноважених здійснювати регулювання та контроль за застосуванням нетарифних обмежень у процесі здійснення торгівлі в межах ЄС, зокрема, Рада Міністрів ЄС, Європейська Комісія, уряди держав-членів ЄС.

Враховуючи результати досліджень європейських науковців щодо визначення характерних ознак нетарифних обмежень в ЄС, констатуємо, що до переліку ознак нетарифних обмежень належать ще й такі:

- наявність специфічних форм нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі: обмежень обсягів товарів, обмежень щодо вивезення культурних цінностей, тощо;

- наявність доволі складного механізму регулювання під час застосування нетарифних обмежень;

- вплив механізму нетарифного регулювання на процес функціонування єдиного ринку ЄС;

Аналізуючи європейську модель здійснення нетарифної політики, констатуємо, що Болгарія ставши державою-членом ЄС, зберегла національні особливості здійснення нетарифного регулювання торгівлі. Болгарський законодавець закріпив у Законі «Про митницю» термін «митний нагляд», розуміючи під ним сукупність дій митних органів, що спрямовані на забезпечення дотримання митного законодавства й інші заходи щодо торгівлі під митним наглядом. Митний нагляд в цій державі діє, зокрема, за дотриманням квот та наявністю ліцензій під час переміщення товарів через митний кордон держави. Квоти застосовуються лише в результаті взаємодії Міністерства фінансів та Міністерства зовнішньої торгівлі держави (Гуцул, 2018: 98-100). Незважаючи на запровадження цього механізму, в Болгарії мають місце випадки шахрайства на окремих митних постах, що розслідуються як урядом, так і Європейським бюро по боротьбі з шахрайством, що свідчить про недосконалість цього механізму та потребу в його подальшій модернізації. На противагу болгарському механізму митного нагляду за здійсненням нетарифної політики в державі, в Іспанії діє механізм митного моніторингу, метою якого є здійснення аналізу даних щодо застосування нетарифних заходів (Rocha, Tomimatsu, Negrão, 2021: 31).

Беручи до уваги вищевикладене щодо особливостей європейської моделі нетарифного регулювання торгівлі та враховуючи особливості української моделі нетарифного регулювання, констатуємо, що з метою її модернізації слід здійснити низку заходів:

- крім внесення змін до чинних нормативно-правових актів з питань стандартизації продукції створити умови для впровадження в процес виробництва на підприємствах європейських стандартів якості і безпечності продукції (EN45000);

- впровадити механізми моніторингу та митного нагляду за здійсненням нетарифних заходів в митну систему України, враховуючи наявний досвід Болгарії та Іспанії;

- розробити цілісний національний механізм нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі, в тому числі, з застосуванням його до послуг.

- сформувати єдину судову практику у сфері нетарифного регулювання ЗЕД в Україні, що сприятиме належному захисту виробниками товарів, надавачами послуг та підприємцями своїх порушених прав та законних інтересів, внаслідок дій чи бездіяльності митних органів.

- визнати на законодавчому рівні судову практику в сфері здійснення ЗЕД самостійним джерелом митного права;

- розробити та впровадити дозвільну систему з залученням до цього процесу Міністерства культури України як уповноваженого органу державної влади на видачу таких дозволів та безпосередньо Державної митної служби України, з метою здійснення контролю за переміщенням культурних цінностей за межі митної території України;

- оптимізувати механізм координації між урядом та окремими органами державної влади в процесі здійснення Україною нетарифної політики в торгівлі.

Висновки.

Нетарифне регулювання в межах ЄС застосовується як захисний механізм, що діє в торгівлі між ЄС та третіми країнами.

Під час дослідження природи нетарифного регулювання за європейської моделі здійснення торгівлі

встановлено, що нетарифні обмеження в ЄС мають економіко-правову природу.

Запропоновано авторське визначення поняття «нетарифне регулювання» для європейської моделі здійснення торгівлі, відповідно до якого, нетарифне регулювання – це – певні правила здійснення обмежувальних заходів у сфері зовнішньої торгівлі, що застосовуються до товарів, послуг та інвестицій, що потрапляють на митну територію ЄС та виробляються в третіх країнах, чи походять з них.

Запропоновано авторське визначення поняття «нетарифні обмеження», згідно з яким, нетарифні обмеження в межах ЄС – це – комплекс економіко-правових заходів, що застосовуються урядами держав-членів ЄС як митного Союзу, з кінцевою метою запобігання порушенню та належного захисту як інтересів європейських товаровиробників, надавачів послуг та інвесторів, що здійснюють свою господарську діяльність на території кожної окремої держави-члена ЄС, так і державних митних інтересів кожної окремої держави-члена Союзу, чи митних інтересів ЄС як митного Союзу, з кінцевою метою досягнення економічного благополуччя кожної з держав-членів Союзу та ЄС в цілому.

Надано авторський перелік ознак нетарифних обмежень за європейської моделі здійснення торгівлі, а саме,:

– це – економіко – правові заходи, застосування яких в межах ЄС як митного Союзу прямо впливає на процес здійснення експортно-імпортних операцій та показники товарообігу між державами- членами ЄС та третіми країнами;

– застосування нетарифних обмежень не тільки до товарів, а й до послуг та інвестицій;

– наявність визначеного керівними органами ЄС як митного Союзу кола суб'єктів, уповноважених здійснювати регулювання та контроль за застосуванням нетарифних обмежень у процесі здійснення торгівлі в межах ЄС, зокрема, Рада Міністрів ЄС, Європейська Комісія, уряди держав-членів ЄС;

– наявність специфічних форм нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі: обмежень обсягів товарів, обмежень щодо вивезення культурних цінностей, тощо;

– наявність доволі складного механізму регулювання під час застосування нетарифних обмежень;

– вплив механізму нетарифного регулювання на процес функціонування єдиного ринку ЄС;

Запропоновано низку заходів, спрямованих на модернізацію національної моделі нетарифного регулювання ЗЕД, з врахуванням наявного європейського досвіду, ключовими з яких вважаємо такі:

– розробка цілісного національного механізму нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі, в тому числі, з застосуванням його до послуг;

– формування єдиної судової практики у сфері нетарифного регулювання ЗЕД в Україні;

– визнання на законодавчому рівні судової практики в сфері здійснення ЗЕД самостійним джерелом митного права;

– розробка та впровадження дозвільної системи в Україні, з метою здійснення контролю за переміщенням культурних цінностей за межі митної території України;

Список використаних джерел:

1. Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн : навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Тернопіль, ТНЕУ, 2018. 198с.
2. Митне регулювання в ЄС та Україні: порівняльно-правове дослідження: Науково- практичний посібник. Мароха В., Олійник Н., Омельченко О., Полонський О., Ропотан О.; за науковою редакцією А. В. Мазура. К.: ТОВ «Ніка-Прінт», 2005. 832 с.
3. Карпова А. О., Більська О. В. Зовнішньоторговельне регулювання експортно-імпортних операцій в ЄС і адаптація до нього України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. Випуск. 15. Частина 1, 2015. С. 21-24
4. Мельник Т. М., Пугачевська К. С. Нетарифне регулювання в країнах ЄС та Україні. Вісник КНТЕУ, 2014, № 2. С. 15-28
5. Шевчук С. В. Нетарифне регулювання як важливий механізм забезпечення митних інтересів держави. Економіка та держава № 3, 2019. С. 71-77
6. Івашина С. Ю., Астапова Є. Г. Нетарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні. Економічний простір № 118, 2017. С. 38-46
7. Гаманюк О., Таран С. та ін. Експорт України до ЄС: вплив нетарифних заходів. Електронний ресурс. <https://www.kse.ua>
8. Perspectives on the Soft Power of EU Trade Policy. Edited by San Bilal, Bernard Hoekman CEPR Press, 2019. 219 p.
9. Nova Plataforma de Monitoramento de Preocupações Comerciais Específicas com TBT e SPS na OMC e sua importância para uma atuação estratégica do setor privado Vivian Rocha, Camila Tomimatsu e Francisco Negrão-RBCE, Ano XXXV, 149 Outubro, Novembro e Dezembro de 2021. P. 28-31
10. Кормич Б. А., Панфілова О. Є., Панфілов О.Є. Міжнародне митне право.: Навч. метод. посіб. Сер. Навчально-методичні посібники О.: Фенікс, 2015. С. 8
11. Beghin J., Bureau J., «Quantitative Policy Analysis of Sanitary, Phytosanitary and Technical Barriers to Trade», *Economie Internationale*, 87, 2001. P. 108
12. Sudesh Ratna R., Huang J. Impact of Reducing Non-tariff Trade Cost in RTAs: Case of the Asia-Pacific Trade Agreement. P. 3 Electronic Source: <https://www.unescap.org>
13. Deardorff A. «Determinants of bilateral trade: does gravity work in a neoclassical world?» The regionalization of the world economy. University of Chicago Press, 1998. P. 10

14. Custom Code of the EU. Electronic Source : <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/952/2020-01-01>
15. Code des douanes. Version 03.02.2011. Electronic Source: perlpot.net/cod/douanes.pdf
16. Луцишин З. О., Кравчук Н.Я., Фролова Т. О. Гармонізація системи технічного регулювання в Україні до вимог ЄС як складова конкурентоспроможності економіки. Інвестиції: практика та досвід № 4, 2019. С. 10-11
17. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (зі змінами та доповненнями) Офіційний вісник України. 2012. № 32. Ст. 1175.
18. Import Regulations in the European Union Policy, Planning, Strategy. Understanding Issues Involved. June 26- th, 2003.P.11-12
19. Курило Т. В. Митне право України : Навчальний. посібник. Львів «Новий Світ 2000», 2013. С. 139.

References:

1. Gutsul I. A. (2018). Mitna politika zarubizhnih krayin [Custom politics of foreign countries]. Navchalniy posibnik dlya studentiv vischih navchalnih zakladiv III-IV rivniv akreditatsiyi. Ternopil, TNEU, 2018. 198 p. [in Ukrainian]
2. Mazur A., Maroha V., Olynyk N., Omelchenko O., Polonskiy O., Ropotan O (2005). Mitne reguluyuvannya v ES ta Ukrayini: porivnyalno-pravove doslidzhennya [Customs regulation in the EU and Ukraine: comparative legal research]: Naukovo-praktichniy posibnik.; za naukovoyu redaktsiyu A. V. Mazura. K.: TOV «Nika-Print», 2005. 832 p. [in Ukrainian]
3. Karpova A.O., Bilka O. V. (2015). Zovnishnotorgovelnne reguluyuvannya eksportno-importnih operatsiy v ES i adaptatsiya do nogo Ukrayini. [Foreign trade regulation of export-import operations and adaption of Ukraine to it]. Naukoviy visnik Hersonskogo derzhavnogo universitetu. Seriya Ekonomichni nauki. issue. 15. part 1, pp. 21-24. [in Ukrainian]
4. Melnik T. M., Pugachevska K. S. (2014). Netarifne reguluyuvannya v krayinah ES ta Ukrayini. [Non-tariff regulation in the EU countries and Ukraine]. Visnik KNTEU, issue 2, pp. 15-28. [in Ukrainian]
5. Shevchuk S. V. (2019). Netarifne reguluyuvannya yak vazhliivy mehanizm zabezpechennya mitnih interesiv derzhavi. [Non-tariff regulation as an important mechanism of ensuring the customs interests of the state] Ekonomika ta derzhava issue 3, pp.71-77. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.3.71 [in Ukrainian]
6. Ivashina S. Yu., Astapova E. G. (2017). Netarifne reguluyuvannya zovnishnoekonomichnoyi diyalnosti v Ukrayini. [Non-tariff regulation of foreign economic activity in Ukraine] Ekonomichniy prostir issue 118, pp. 38-46. [in Ukrainian]
7. Gamanyuk O., Taran S. ta in.(2020). Eksport Ukrayini do ES: vpliv netarifnih zahodiv. [Export from Ukraine to the EU: the impact of non-tariff measures] Elektronniy resurs. [https:// www.kse.ua](https://www.kse.ua) [in Ukrainian]
8. San Bilal, Bernard Hoekman (2019). Perspectives on the Soft Power of EU Trade Policy CEPR Press, 219 p.[in English]
9. Vivian Rocha, Camila Tomivmatsu e Francisco Negrão (2021). Nova Plataforma de Monitoramento de Preocupações Comerciais Específicas TBT e SPS na OMC e sua importância para uma atuação estratégica do setor privado [New Platform for Monitoring Specific Trade Concerns TBT and SPS in the WTO and its importance for a strategic action of the private sector]. RBCE, Ano XXXV, 149 Outubro, Novembro e Dezembro, pp. 28-31. [in Spanish]
10. Kormich B. A., Panfilova O. E., Panfilov O. E. (2015). Mizhnarodne mitne pravo. [International customs law]: Navchalno metodichniy posibnik. Seriya. Navchalno-metodichni posibniki O. Feniks, p. 8. [in Ukrainian]
11. Beghin J., Bureau J.(2001).Quantitative Policy Analysis of Sanitary, Phytosanitary and Technical Barriers to Trade. Economie Internationale, issue 87., p. 108. [in English]
12. Sudesh Ratna R., Huang J.(2016). Impact of Reducing Non-tariff Trade Cost in RTAs: Case of the Asia-Pacific Trade Agreement. p. 3 Electronic Source: <https://www.unescap.org> [in English]
13. Deardorff A. (1998). Determinants of bilateral trade: does gravity work in a neoclassical world? The regionalization of the world economy. University of Chicago Press, p. 10. [in English]
14. Customs Code of the EU (2013). Electronic Source: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/952/2020-01-01> [in English]
15. Code des douanes.(2011). [Customs Code of France]. Electronic Source: perlpot.net/cod/douanes.pdf [in French]
16. Lutsishin Z. O., Kravchuk N. Ya, Frolova T. O (2019). Garmonizatsiya sistemi tehchnogo reguluyuvannya v Ukrayini do vimoeg ES yak skladova konkurentospromozhnosti ekonomiki. [Harmonization of the system of technical regulation in Ukraine to EU requirements as a component of economic competitiveness.] Investitsiyi: praktika ta dosvid issue 4, pp. 10-11 [in Ukrainian]
17. Mitniy kodeks Ukrayini (2012). № 4495-VI (zi zminami ta dopovnenniyami) [Customs Code of Ukraine with changes and additions] Ofitsiyiniy visnik Ukrayini. issue 32. Art. 1175. [in Ukrainian]
18. SMEDA (2003). Import Regulations in the European Union Policy, Planning, Strategy. Understanding Issues Involved. June 26-th, pp.11-12. [in English]
19. Kurilo T. V. (2013). Mitne pravo Ukrayini [Customs Law of Ukraine]: Navchalniy. posibnik. Lviv «Noviy Svit 2000», p. 139. [in Ukrainian]